

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ
«БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ
ПРОЕКТІВ»

«Узгоджено»

деканом магістерської підготовки

_____ Боровська Г.О.

«Затверджено»

на засіданні кафедри

економіки природокористування

Протокол № __ від _____

Зав.кафедри _____ Губанова О.Р.

Одеса 2016

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ
«БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ
ПРОЕКТІВ»**

Одеса-2016

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ
«БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ
ПРОЕКТІВ»**

«Узгоджено»
на факультеті магістерської
та аспірантської підготовки

Одеса-2016

Методичні вказівки до організації самостійної роботи студентів з дисципліни «Бізнес-планування інноваційних проектів»/ к.е.н., доцент кафедри економіки природокористування Дем'яненко С.Г. – Одеса, ОДЕКУ, 2016. – 27 с.

Методичні вказівки призначені для студентів-магістрів 1 року денної форми навчання зі спеціальності 051 «Економіка», спеціалізація «Економіка довкілля та природних ресурсів».

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
1 ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА.....	6
2 ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПО ВИВЧЕННЮ ТЕОРЕТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ.....	13
3 ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ (КУРСОВИЙ ПРОЕКТ)	25
4 ОРГАНІЗАЦІЯ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ СТУДЕНТІВ.....	26

ПЕРЕДМОВА

З початку переходу від адміністративно-командної до ринкової економіки планування найчастіше не сприймалося як один з провідних факторів комерційного успіху підприємства. Більше того, піддавалась сумніву сама необхідність будь-якого планування взагалі у складних і непередбачених економічних умовах, характерних для ринкової економіки. Можна було почути висловлювання про те, що ринок і планування не сумісні. Однак практика діяльності підприємств на сучасному етапі розвитку суспільства зажадала від практичних працівників більш уважного вивчення досвіду країн, де економіка давно працює в умовах ринку. В результаті стало очевидним, що застосування сучасних методів управління вимагає використання системи планів підприємства, як інструмента підвищення ефективності управлінської діяльності.

Подальший розвиток ринкової системи господарювання в Україні потребує принципово нових підходів до організації управління підприємницькою діяльністю на всіх рівнях. Практична реалізація будь-якого інноваційного проекту значно ускладнюється чи навіть стає неможливою без попередньо розробленого бізнес-плану.

Бізнес-план — це документ, в якому дається опис основних розділів розвитку організації на конкурентному ринку з урахуванням власних і позикових фінансових джерел, матеріальних і кадрових можливостей і передбачуваних ризиків, що виникають в процесі реалізації підприємницьких проектів.

У плані характеризуються основні аспекти комерційного підприємства, аналізуються проблеми, з якими воно стикається, і визначаються шляхи і методи їх рішення. Тому бізнес-план виступає одночасно як пошукова, науково-дослідна і проектна робота. При цьому масштаби планування можуть бути різні: розвиток підприємства, напряму діяльності, нового виду продукції, нової системи оплати праці і т.д. В сучасних умовах особливої уваги потребує розробка бізнес-планів інноваційних проектів екологічної спрямованості. Саме цим пояснюється доцільність внесення до навчальних планів економічних спеціальностей дисципліни «Бізнес-планування інноваційних проектів».

Дисципліна «Бізнес-планування інноваційних проектів» належить до циклу економічних дисциплін професійної підготовки магістрів по спеціальності 051 «Економіка», спеціалізація «Економіка довкілля та природних ресурсів».

Метою вивчення дисципліни «Бізнес-планування інноваційних проектів» є вивчення студентами теоретичних основ бізнес-планування природоохоронної діяльності підприємства, а також організації, фінансування і керування інноваційними проектами в екологічній сфері.

Теоретичною базою курсу, що вивчається, є знання з економічної теорії, макроекономіки, мікроекономіки, економіки підприємства.

Основними розділами та питаннями, які є базовими для викладання дисципліни, є такі: принципи та послідовність складання бізнес плану, зміст розділів бізнес-плану, фінансування інноваційних програм екологічного спрямування, контроль за виконанням бізнес-плану, інформаційне забезпечення процесу реалізації бізнес-плану.

Методичним забезпеченням курсу підручники та навчальні посібники з цієї дисципліни, монографії, статті у фахових виданнях, інтернет-ресурси, нормативні акти українського законодавства, що регулюють відносини в сфері підприємництва та інноваційної діяльності.

Базові складові дисципліни:

- з'ясування цілей та методології розроблення бізнес-плану;
- вивчення структури та змісту бізнес-плану інноваційного проекту у природоохоронній сфері;
- вивчення та засвоєння методики складання окремих розділів бізнес-плану інноваційного природоохоронного проекту;
- формування еколого-економічного мислення у студентів та обґрунтування доцільності застосування бізнес-плану як надійного фінансово-економічного інструменту розвитку й підвищення ефективності діяльності підприємств виробничої сфери та сфери послуг з урахуванням екологічних факторів.

У результаті вивчення дисципліни студент отримує наступні знання, вміння, компетенції:

знання: основні теоретичні положення для складання бізнес-плану; класифікація бізнес-планів та видів планування на підприємстві; види проектів та їх призначення; перелік основних робіт по складанню бізнес-плану.

вміння: проводити дослідження та відбір показників для складання бізнес-плану використовуючи розглянуті в науковій дисципліні методи; аналізувати результати досліджень, використовувати їх для оптимізації фінансово-економічного стану підприємства; розробляти оперативні плани організацій та підприємств; складати бізнес-план підприємства

компетенції: здатність складати бізнес-план інноваційного проекту природоохоронного спрямування

Методичні вказівки до організації самостійної роботи студентів з дисципліни «Бізнес-планування інноваційних проектів» містять у собі загальні положення, список рекомендованої літератури, порядок організації поточного та підсумкового контролю знань при вивченні даної дисципліни, та контрольні запитання для самоперевірки.

Мета методичних вказівок допомогти студентам при підготовці до теоретичних та практичних занять організувати свою самостійну роботу з дисципліни «Бізнес-планування інноваційних проектів».

Додержання зазначених вказівок сприятиме формуванню у студентів-магістрів професійних навичок та підвищенню їхньої загальної і спеціальної

еколого-економічної культури, вмінню вивчати, систематизувати та аналізувати необхідний матеріал за вказаною тематикою.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ
«БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ
ПРОЕКТІВ»

«Узгоджено»

деканом магістерської підготовки

_____ Боровська Г.О.

«Затверджено»

на засіданні кафедри

економіки природокористування

Протокол № __ від _____

Зав.кафедри _____ Губанова О.Р.

Одеса 2016

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ
«БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ
ПРОЕКТІВ»**

Одеса-2016

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ
«БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ
ПРОЕКТІВ»**

«Узгоджено»
на факультеті магістерської
та аспірантської підготовки

Одеса-2015

Методичні вказівки до організації самостійної роботи студентів з дисципліни «Бізнес-планування інноваційних проектів»/ к.е.н., доцент кафедри економіки природокористування Дем'яненко С.Г. – Одеса, ОДЕКУ, 2016. – 27 с.

Методичні вказівки призначені для студентів-магістрів 1 року денної форми навчання зі спеціальності 051 «Економіка», спеціалізація «Економіка довкілля та природних ресурсів».

1 ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Перелік тем теоретичного курсу

Тема 1. Бізнес-план як форма представлення інноваційного проекту екологічного спрямування.

Тема 2. Бізнес-ідея як інноваційна основа проекту.

Тема 3. Принципи та послідовність розробки бізнес-плану. Зміст основних розділів бізнес-плану.

Тема 4. Фінансування інноваційних програм і проектів екологічного спрямування.

Тема 5. Механізм контролю реалізації бізнес-плану інноваційного проекту.

Тема 6. Екологічні товари та послуги, ресурсозберігаючі технології.

Тема 7. Інформаційне забезпечення реалізації бізнес-плану. Експертиза інноваційних проектів в екологічній сфері.

Перелік тем практичних занять

Тема 1. Бізнес-план як форма представлення інноваційного проекту екологічного спрямування.

Зміст практичної роботи передбачає опрацювання теоретичного матеріалу, що, насамперед, повинен містити наступні завдання:

- розглянути сутність та особливості інноваційних проектів;
- визначити види інноваційних проектів;
- визначити форму бізнес-плану інноваційного проектування;
- розглянути основні підприємницькі бізнес-ідеї в екологічній сфері та

можливості розвитку ринку екологічних товарів.

З огляду на поставленні завдання, слід звернути увагу на те, що множинність видів і складність реалізації інноваційних проектів вимагає здійснення комплексу заходів щодо планування робіт і ресурсів, організації та мотивації персоналу до виконання завдань для досягнення поставленої мети, контролю за відповідністю отриманих результатів запланованим на всіх фазах здійснення проекту. Інакше кажучи, для ефективного здійснення інноваційних проектів необхідна відповідна методологія управління проектами.

Для того щоб можна було зробити висновок про вигідність проекту для компанії, необхідно його всебічний опис (бізнес-план). Як правило, в такий опис включається наступна інформація:

- 1) внесок даного проекту до зростання цінності компанії:
  - досягнення цільових стратегічних орієнтирів (зростання інвестиційної привабливості та кредитоспроможності компанії, збільшення продуктивності, підвищення конкурентоспроможності та ін);

- зниження або ліквідацію чинників, що обмежують зростання цінності компанії (вирішення екологічних проблем, заміна зношеного устаткування, підвищення надійності об'єкта тощо);

2) мету та завдання проекту;

- що треба зробити (коротка суть проекту);

- чого досягти (кількісні орієнтири зростання потужності, збільшення виручки, зниження витрат і т. д.);

- яким шляхом (основні розглянуті альтернативи реалізації цілей проекту);

- в які терміни (загальний термін життя проекту, терміни інвестиційної фази і виходу на проектну потужність);

3) опис ініціатора та інших (якщо такі є) учасників проекту (характеристика ініціатора, місця розташування проекту);

4) технічний опис проекту (проводиться на підставі висновку експертів-технологів):

- основні технічні рішення;

- коротке обґрунтування технічної реалізованості проекту;

- екологічна безпека;

- необхідні капітальні витрати (в тому числі вартість будівництва, обладнання і терміни здійснення інвестицій);

5) ринкова життєздатність проекту (визначається на підставі висновку експертів-маркетологів):

- конкурентна структура ринку і перспективи;

- конкурентні позиції компанії і їх посилення з урахуванням реалізації проекту;

6) економічна ефективність (визначається на підставі висновку експертів-фінансистів).

Рекомендована література [1–3, 8 та інш.].

Тема 2. Принципи та послідовність розробки бізнес-плану.

Призначення та цілі бізнес-плану інноваційного проекту полягають у наступному:

1) бізнес-план дає можливість оцінити існуючу економічну ситуацію і власні інноваційні можливості, визначити перспективи ведення та розвитку бізнесу, визначити всі необхідні дії по досягненню поставлених цілей (цінним є не тільки кінцевий результат у вигляді документально оформленого бізнес-плану, але й сам процес його підготовки. Ті, хто приймають участь у цьому, набувають досвід спільної діяльності і ділового спілкування, а також обґрунтований мотивований погляд на перспективи розвитку бізнесу);

2) у процесі ґрунтовної підготовки бізнес-плану аналізуються ринкові тенденції, складаються прогнозні звіти, порівнюються фактичні значення

показників з запланованими, що у сукупності дає можливість виявити та усунути проблеми до того, як вони можуть виникнути в процесі реалізації інноваційного проекту, тобто бізнес-план дає можливість запровадити заходи щодо мінімізації ризиків в разі небажаного розвитку подій;

3) вивчення перспектив розвитку майбутнього ринку збуту дозволяє виробляти тільки ту продукцію (продукт), яка буде користуватися попитом;

4) оцінка витрат, необхідних для випуску і реалізації продукції, виробленої з використанням інновацій, а також їх співставлення з цінами продажу дозволяє виявити потенційну прибутковість інноваційної бізнес-ідеї;

5) бізнес-план дозволяє залучити інвестиції або отримати кредит для реалізації інноваційного проекту (якщо не вистачає власних коштів). Інвестору або кредитору необхідно у письмовій формі надати переконливі докази того, що надані ними кошти окупляться з мінімальними для них ризиками.

Крім вищенаведеного, бізнес-план дозволяє визначити критерії та показники, за якими проводиться контроль за процесом реалізації інноваційного проекту, тобто бізнес-план можливо використовувати як дієвий інструмент контролю та управління інноваційним проектом. Бізнес-план стає стандартом, з яким команда проекту звіряє результати своєї роботи і вносить необхідні корективи. При цьому всі працівники команди проекту чітко розуміють свої задачі, мають можливість оцінити свій особистий вклад у досягнення поставлених цілей і визначити власні перспективи, пов'язані зі спільним для всіх проектом.

Технології бізнес-планування відрізняються рівнем деталізації і переліком показників, які використовуються для обґрунтування економічних вигод від реалізації бізнесових ідей. Аналіз технологій бізнес-планування на промислових підприємствах показав, що більшість із них базується на стандартах ЮНІДО, ЄБРР, KPMG, BFM Group, а також MasterPlans, TACIS.

При оформленні бізнес-плану необхідно звернути увагу на наступне:

- відсутність граматичних та орфографічних помилок у тексті;
- палітурка для невеликого за обсягом бізнес-плану може бути м'якою, для документу, в якому налічується більше 80 сторінок – твердою;
- оформлення має бути охайним

Рекомендована література [1–3,6 та інші].

Тема 3. Зміст основних розділів бізнес-плану

Суворого стандарту щодо складання бізнес-плану не існує. Його склад, структура і деталізація визначаються специфікою бізнесу, розміром підприємства, цілями, з якими складається бізнес-план, перспективами розвитку бізнесу. До бізнес-плану інноваційного проекту у разі необхідності крім стандартних розділів додається розділ «Правовий захист». Представимо укрупнену структуру та зміст бізнес-плану інноваційного проекту:

- *резюме* – наводяться головні результати і висновки бізнес-плану в цілому та кожного розділу. Головна мета резюме – привернути увагу та справити сприятливе враження на потенційних інвесторів;

- *аналіз ринкової ситуації* – описується сучасний стан і тенденції макроекономічних процесів; наводяться результати SWOT-аналізу; описується сфера бізнесу (галузь) та перспективи його розвитку; представляються результати аналізу ринку збуту, конкурентів. Обов'язково наводяться ключові фактори успіху та конкурентні переваги, якими володіє підприємство;

- *план маркетингу* – наводиться маркетингова стратегія – програма дій, спрямована на доведення інноваційного продукту (продукції) до споживачів, яка включає такі основні складові: товар, ціна, розподіл, просування. Особливо відмічається призначення, технічні параметри, новизна споживчих якостей, переваги перед аналогами або унікальність інноваційного продукту (продукції);

- *план продажів* – представляються результати прогнозу продажів інноваційного продукту (продукції);

- *план виробництва* – обґрунтовується вибір підприємством виробничого процесу та необхідного обладнання, використання яких забезпечуватиме належну якість інноваційного продукту (продукції);

- *організаційний план* – показується, як за допомогою організаційної структури підприємства досягнути цілей, описаних у бізнес-плані;

- *правовий захист* – наводиться рівень розкриття інформації про інноваційний продукт (продукцію) (демонстрації на виставках, представлення у засобах масової інформації); підтверджується наявність охоронних документів (патентів, авторських свідоцтв); складаються у разі необхідності угоди про відступлення (перевідступлення) прав власності; у разі проведення патентних досліджень наводиться інформація про мету досліджень, глибину пошуку та про самого дослідника; підтверджується наявність або потреба придбання сертифікатів (відповідності, якості, гігієнічності);

- *фінансовий план* – наводиться фінансове обґрунтування доцільності реалізації бізнес-плану: прогнозні фінансові звіти, показники оцінки ефективності інноваційного проекту;

- *ризик і гарантії* – описуються ризики, які супроводжують реалізацію інноваційного проекту та конкретні заходи щодо їх мінімізації.

Рекомендована література [1–6, та інші].

Тема 4. Механізм контролю реалізації бізнес-плану інноваційного проекту

Основними етапами процесу управління за результатами є процес визначення результатів, процес управління по ситуації та процес контролю результатів реалізації бізнес-плану.

Процес визначення результатів починається із глибокого аналізу намірів, на основі якого прогножуються бажані результати для різних рівнів. Цей процес закінчується побудовою лінії діяльності й комерційних ідей для її здійснення. Результати, що відповідають устремлінням підприємства, виражаються у вигляді цілей, стратегій, ключових результатів і проміжних цілей. Результати, що відповідають устремлінням керівного персоналу, проявляються у вигляді ключових результатів, цілей і календарних планів використання робочого часу. Устремління кожного члена колективу проявляються у вигляді планів просування по службі.

Процес управління по ситуації можна назвати ще управлінням по днях. Ядром цього процесу є організація справ, діяльності людей й оточення таким чином, щоб плани перетворювалися в бажані результати. Особливо важкою справою є управління людьми й оточенням, яке неможливо передбачати у всіх деталях.

Володіння мистецтвом управління по ситуації припускає, що керівники мають здатність передбачати й виявляти зовнішні й внутрішні ситуаційні фактори. Необхідно володіти різними стилями керівництва й впливу, щоб використати їх відповідно до вимог сформованої ситуації. Крім того, при управлінні по ситуації потрібні напористість і творчий підхід.

У процесі контролю з'ясовується, які результати реалізації бізнес-проекту досягнуті за планом, а які випадково. Важливою частиною процесу контролю є прийняття рішень по його результатах з метою проведення відповідних заходів. Ці заходи можна запрограмувати для виконання в рамках повсякденного управління. Якщо вони великомасштабні, то їх варто враховувати при стратегічному плануванні.

Рекомендована література [1–3,8 та інш.].

Тема 5. Методичні підходи щодо оцінки ефективності реалізації регіональних природоохоронних та державних (загальнодержавних) цільових екологічних програм.

Оцінювання інноваційного проекту здійснюється визначенням:

1) міри відповідності ринковій та інноваційній стратегіям підприємства, тобто наскільки ідея (задум) і завдання проекту збігаються з цілями і стратегіями розвитку підприємства. Формалізована оцінка такої відповідності повинна бути в основі середньо та довгострокової концепції розвитку підприємства в умовах ринкових відносин перехідного періоду;

2) рівня наукової новизни (коефіцієнта новизни), а саме, здійснюється зміна стану інноваційного продукту від виникнення інноваційного задуму до обґрунтування можливості і доцільності створення самого продукту. Проводяться теоретичні й експериментальні дослідження, розробка методик розрахунків і обґрунтування оптимальних схем компонувань моделей (макетів, експериментальних зразків) виробів. Здійснюється розробка проекту та техніко-економічного обґрунтування розробки нового продукту

(системи, устаткування, комплексу). На стадії науково-дослідних робіт перевіряється патентна чистота проведених наукових досліджень і розробок, рівень дослідно-конструкторських робіт (ДКР) - (коефіцієнт прогресивності). ДКР є основою визначення типового життєвого циклу виробничих інновацій і розробки робочої конструкторської документації для виготовлення дослідного зразка продукції. ДКР завершуються іспитом і прийманням дослідних зразків нових продуктів. При цьому оцінюється імовірність розгортання серійного виробництва цих продуктів;

3) стану розвитку виробництва, якому передує підготовка до освоєння нового продукту; виготовлення та приймання виробів настановної серії; проведення кваліфікаційних (настановних) іспитів; сертифікація типу продукції за зразками настановної серії. При проектуванні розширеного виробництва за рахунок впровадження нового продукту обґрунтовується збільшення виробничої потужності підприємства; проводиться навчання виробничого персоналу новим технологічним процесам, правилам роботи на новому обладнанні; здійснюється вибір системи контролю якості, засобів виміру і контролю, оцінюється необхідність залучення суміжників на усіх етапах виробництва інноваційної продукції;

4) рівня потреби в інноваціях. Для реалізації інноваційного проекту необхідно, щоб маркетингові дослідження продуктового ринку на основі прогнозування потреби у виробничих інноваціях підтвердили його потребам та виявили конкретних майбутніх споживачів. При цьому визначається прогнозний попит на інноваційний продукт, що на початковий період пропозиції його на ринку через патентну чи іншу тимчасову монополію певного підприємства (організації) на новий продукт буде одночасно попитом на його продукцію. Кінцевою метою інноваційного маркетингу є оцінка обсягу продажів, що буде забезпечений у результаті випуску нового продукту, крім того - загальний розмір ринку, частку ринку, термін випуску нової продукції, канали її просування на ринок тощо;

5) обсягів інвестицій. При виборі інноваційного проекту велике значення має правильна оцінка ефективності виробничих інновацій. На підприємствах новий інноваційний проект розглядається у сукупності з уже обґрунтованими інноваційними проектами, що мають свої джерела та обсяги фінансування. Зазвичай, підприємство направляє ресурси на розробку декількох інноваційних проектів, у цьому випадку поява невдач при розробці одного з проектів буде компенсована успіхом від реалізації інших. Крім того, оцінюються кількісно усі витрати, необхідні для створення інноваційного продукту;

б) рівня інноваційного ризику. При реалізації інноваційного проекту завжди виникає невизначеність, обумовлена несприятливими наслідками і ситуаціями. У цьому випадку аналіз таких наслідків (ризиків) дає можливість підприємству (організації) прийняти рішення про доцільність виконання робіт з інноваційного проекту, що оцінюється, і вироблення заходів для захисту від можливих фінансових та інших видів витрат. Щодо

інноваційного проекту завжди існує імовірність, що проект виявиться невиправданим з науково-технічної точки зору чи технічно успішний проект зазнає невдачі на інноваційному ринку.

Слід зазначити, що досконала оцінка інноваційного проекту містить аналіз усіх перерахованих вище основних елементів реалізації проекту.

Рекомендована література [1,2 та інші].

Тема 6. Презентація бізнес плану

Презентація бізнес-плану — це публічна його рекомендація зацікавленим особам.

У процесі презентації бізнес-план повинен викликати відчуття оптимізму і ентузіазму. Тривалість презентації зазвичай складає приблизно 20 хв. Після цього підприємець має бути готовий відповісти на питання, оскільки найголовніше завдання презентації бізнес-плану полягає в налагодженні діалогу з потенційними клієнтами.

Презентація бізнес-плану здійснюється з метою:

- 1) ознайомлення зацікавлених юридичних і фізичних осіб з новим бізнесом;
- 2) демонстрації в найдоступнішій формі суті підприємницької ідеї, ділових якостей підприємця і його команди;
- 3) налагодження активних підприємницьких стосунків з потенційними кредиторами і інвесторами.

Основними завданнями презентації є:

- 1) переконати потенційних інвесторів і кредиторів у реалістичності проекту і доцільності його реалізації;
- 2) якнайповніше врахувати в процесі презентації інтереси потенційних інвесторів або кредиторів;
- 3) обґрунтувати обсяги необхідних фінансових ресурсів і напряму їх використання;
- 4) обговорити можливі типи і джерела виникнення ризиків, розкрити способи їх зменшення або нейтралізації;
- 5) висвітлити найпривабливіші сторони підприємницького проекту, ділові якості підприємця і його команди.

Рекомендована література [1,2 та інші].

2 ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПО ВИВЧЕННЮ ТЕОРЕТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ

Тема 1. Бізнес-план як форма представлення інноваційного проекту екологічного спрямування.

При вивченні теми звернути особливу увагу на наступні питання. Одним з дієвих інструментів контролю управління інноваційним проектом є бізнес-план. В умовах ринкових відносин обґрунтоване прийняття рішення щодо вибору альтернативних інноваційних проектів неможливе без чітко продуманого та складеного бізнес-плану. Бізнес-план є робочим інструментом, за допомогою якого забезпечується комплексне бачення цілей та способів їх досягнення, а також всіх ризиків, які супроводжують реалізацію інноваційного проекту. Бізнес-план дозволяє найбільш ефективно оцінити інноваційну бізнес-ідею, її реальність, потенційну прибутковість та можливі ризики. Успішна реалізація інноваційних проектів в процесі ведення бізнесу дозволяє досягати конкурентних переваг, підвищувати прибутковість діяльності підприємства та розвиватися у довгостроковій перспективі.

Етапи розробки інвестиційного проекту. Процес оцінки будь-якого окремого проекту може бути розділений на наступні чотири етапу:

1) розробка проектних пропозицій. На цьому етапі функціональні підрозділи компанії виявляють можливості інвестування, що збільшують цінність компанії через зростання виручки або зниження витрат. Виробничий підрозділ може вибрати сучасне обладнання, яке замінить існуючу і знизить виробничі витрати. Відділ постачання може знайти нових постачальників, якщо якісь проміжні продукти дешевше купити, ніж зробити в самій фірмі. Маркетинговий підрозділ може створити новий товар або послугу і т. п. відповідно. До внутрішньокорпоративним стандартом перераховані пропозиції описуються як проекти. У цьому описі присутній чітко сформульована мета і ідея, доказ ринкової життєздатності, технічної здійсненності проекту і базові параметри для оцінки його економічної ефективності;

2) аналіз проектних пропозицій. Завдання оцінки проектних пропозицій може бути покладено на департамент фінансів. Ця оцінка включає в себе створення та тестування фінансової моделі проекту. Базові ринкові та технічні параметри є частиною найбільш важливого аспекту аналізу: оцінки вільних грошових потоків за проектом;

3) оцінка проекту. Як тільки визначені грошові потоки за проектом, необхідно визначити його цінність для компанії. Довгострокові варіанти інвестування передбачають значні грошові відтоки. Більш того, ці проекти, ймовірно, будуть впливати на діяльність фірми протягом декількох років. Траплялося, що невірне інвестиційне рішення призводило компанію до банкрутства. Отже, для фірм дуже важливо всебічно вивчати кожен проект, щоб визначити, чи збільшиться цінність компанії при інвестуванні. Фірма

буде інвестувати кошти тільки в проекти, які, за розрахунками, збільшать її цінність;

4) здійснення і аудит. Останній етап в процесі бюджетування капіталу - здійснення проекту. Тут важливо переконатися, що пов'язані з цим грошові потоки відповідають проєктованим. Проєкт потрібно переоцінювати по мірі його здійснення відповідно до нової інформації та уточненням його параметрів. Результати переоцінки можуть бути використані для рішення про продовження проєкту або про вихід з нього.

Література [4,10].

Питання для самоперевірки:

- 1. Надайте визначення бізнес-плану.*
- 2. Які проблеми підприємство може вирішувати за допомогою бізнес-планування?*
- 3. Назвіть рівні науково-технічної значущості інноваційних проєктів.*
- 4. Які є види інноваційних проєктів?*
- 5. Наведіть зміст фаз життєвого циклу інноваційного проєкту?*
- 6. Хто є учасниками інноваційного проєкту?*
- 7. Які є етапи створення та реалізації проєкту?*
- 8. Надайте характеристику технології бізнес-планування за стандартами ЮНІДО.*
- 9. Охарактеризуйте технологію бізнес-планування відповідно до стандартів ЄБРР.*
- 10. Які є особливості технології бізнес-планування за стандартами КРМГ?*
- 11. У чому переваги та недоліки технології бізнес-планування за стандартами MasterPlan?.*
- 12. Дайте характеристику технології бізнес-планування за стандартами ТАСІС.*
- 13. Перелічить елементи управління інноваційним проєктом.*
- 14. Назвіть функції та інструменти управління інноваційним проєктом*

Тема 2. Бізнес-ідея як інноваційна основа проєкту.

До бізнес-ідеї можна прийти самостійно, переробляючи інформацію з різних джерел, або в ході цілеспрямованого творчого пошуку, але можна запозичувати вже готову ідею і дати їй нове життя через механізм придбання існуючих підприємств, поглинань, створення спільних підприємств або викупу. І в тому, і в іншому випадку конкретні шляхи можуть бути самими різними. Незалежно від того, яким чином ідея отримана, важливо ретельно її зважити і оцінити, щоб переконатися, що вона дійсно може лягти в основу успішного підприємства.

Джерел нових ідей існує безліч. Об'єднаємо їх у п'ять основних груп.

Споживачі. У пошуку нових ідей підприємці приділяють все більшу увагу думку споживачів, оскільки кінцева мета виробництва всякого нового товару або послуги - саме задоволення запитів споживачів.

Продукція конкурентів. У результаті подібного аналізу нерідко з'ясовується, що той чи інший товар або послугу можна поліпшити, і ця ідея лягає в основу нового бізнесу.

Думки працівників відділів збуту і торгових представників. Завдяки своєму знанню потреб ринку торгові працівники нерідко можуть підказати щось принципово нове або надати сприяння в маркетингу нової ідеї або продукції.

Публікації федерального уряду і архіви. Існують архіви патентних бюро, в яких реєструються всі винаходи та ідеї принципово нових продуктів. Хоча самі по собі запатентовані ідеї захищені законом, їх вивчення нерідко може наштовхнути на нові думки. Існує ряд періодичних видань, в яких публікується інформація щодо нових патентів.

Наукові дослідження та дослідно-конструкторські розробки (НДДКР).

Лабораторії НДДКР, як правило, добре оснащені і тому надають великі можливості для пошуку ідей, що стосуються нової продукції.

Література [1-3, 7].

Питання для самоперевірки:

- 1. Які ви знаєте типи носіїв рольових функцій в процесі нововведень?*
- 2. Назвіть загальні характерні риси інноваційних менеджерів.*
- 3. Перелічіть сім джерел інноваційних ідей.*
- 4. Які особливості притаманні нововведенням, що ґрунтується на нових заняттях?*
- 5. Назвіть методи колективного пошуку нових ідей.*
- 6. У чому полягають особливості методу синектики.*
- 7. Охарактеризуйте метод мозкового штурму.*
- 8. Які є методи індивідуального пошуку ідей.*
- 9. Назвіть основні групи джерел бізнес-ідей.*

Тема 3. Принципи та послідовність розробки бізнес-плану. Зміст основних розділів бізнес-плану.

Одне із першочергових завдань бізнес-плану — це пошук інвесторів: нових акціонерів, кредиторів, спонсорських вкладень тощо.

Загалом складно визначити послідовність опрацювання бізнес-плану, але підприємець, розробляючи його, має «внутрішню логіку», яка допомагає йому в процесі, підказує етапи, не дає можливості «перескочити».

У цілому логіка розробки бізнес-планів така:

- 1) вибір продукту на ринку;
- 2) дослідження ринкового середовища;
- 3) вибір місцезнаходження підприємства;

- 4) прогнозування обсягів продажу;
- 5) визначення виробничих параметрів бізнесу;
- 6) опрацювання цінової та збутової політики;
- 7) вибір та обґрунтування організаційних параметрів бізнесу;
- 8) оцінка можливих ризиків та загроз для бізнесу, прогноз їх мінімізації;
- 9) оцінка фінансових параметрів;
- 10) складання резюме та висновків.

Головними принципами, якими слід керуватися при розробці бізнес-планів, є принцип неперервності, принцип багатоваріантності, принцип кількісної оцінки цілей розвитку підприємства, принцип науковості та принцип оптимальності, принцип збалансованості і принцип системності, послідовності і швидкого (гнучкого) реагування.

У процесі складання інвестиційного бізнес-плану важливо правильно й дохідливо викласти його мету, суть інвестиційного проекту і форми його реалізації, а також кінцеві результати від здійснення інвестицій. Цей розділ бізнес-плану, який можна назвати “Характеристика об’єкта інвестування”, складається, як правило, після визначення всіх інших напрямів діяльності. Він є узагальнюючою частиною документа, де у стислій формі викладаються всі основні ідеї майбутнього проекту. До основних вимог, яких слід дотримуватися у процесі підготовки цього розділу, належать лаконічність, інформативність, переконливість і простота викладу. Інвестор на основі цього розділу може зробити висновок, чи відповідає проект його інвестиційній стратегії та наявним ресурсам, чи влаштовує він інвестора щодо строків реалізації, строків і повноти повернення капіталу.

Насамперед необхідно викласти мету складання бізнес-плану: з метою пошуку партнера для здійснення спільної діяльності, з проханням надання кредиту на умовах повернення, повного або часткового фінансування на засадах неповернення, подання заявки на приватизацію чи викуп державного майна тощо.

Далі потрібно розкрити суть проекту, тобто загальну концепцію бізнесу, його репутацію в минулому та напрями розвитку на майбутнє, а також охарактеризувати продукцію, зазначити основні ринки збуту, розмір доходів і витрат, прибуток, рентабельність, ступінь ризику, які змогли б переконати інвестора в тому, що цей бізнес вигідний і перспективний.

У цьому ж розділі слід стисло описати ступінь підготовленості проекту та форми його здійснення (нове будівництво, реконструкція, розширення, переоснащення діючого підприємства, ступінь підготовленості проектної документації, висновки експертів про надійність об’єкта інвестування).

Необхідно також викласти основні потреби в інвестиційних ресурсах і терміни їх освоєння, загальну вартість інвестиційного проекту, а також визначити можливу частку зовнішнього інвестора й період здійснення інвестицій, намітити терміни введення об’єкта в експлуатацію, визначити строки окупності й повернення капіталу інвестору. При цьому слід

пам'ятати, що для інвестора інтерес становлять насамперед кінцеві фінансові результати, такі як сума грошового потоку, валовий і чистий прибутки.
Література [2-4].

Питання для самоперевірки:

- 1. Якими принципами слід керуватися при розробці бізнес-плану?*
- 2. Хто займається підготовкою бізнес-планів на підприємстві?.*
- 3. Надайте визначення бізнес-плану?*
- 4. Назвіть основні функції робочої групи з розробки бізнес-плану. ?*
- 5. Що є джерелом інформації для складання бізнес-плану? ?*
- 6. Що є цілями складання бізнес-плану?*
- 7. Які основні функції виконує бізнес-план?*
- 8. Охарактеризуйте можливі типи ризиків, що стосуються бізнесу фірми:*

Тема 4. Фінансування інноваційних програм і проектів екологічного спрямування

На сучасному етапі розвитку національної економіки важливим є розуміння того, що трансфер екологічних інновацій дасть змогу модернізувати промислове виробництво, розширити пропозиції конкурентоспроможної продукції на товарних ринках, досягти високої ефективності виробництва, сприяти ефективному використанню матеріальних ресурсів і зменшити рівень антропогенного навантаження на довкілля.

Збалансоване економічне зростання країни ґрунтується насамперед на впровадженні екологічних інновацій у промисловості. Надзвичайної актуальності набули питання пошуку ефективного стимулювання екологоорієнтованої діяльності підприємств. Формування фінансових механізмів трансферу екологічних інновацій повинно забезпечити сприяння розвитку господарських суб'єктів обох країн.

Одна з основних причин гальмування трансферу екологічних інновацій – нерозвиненість фінансового механізму інноваційного бізнесу. Тому необхідності набувають розроблення та прийняття інноваційних рішень стосовно екологізації виробництва в регіонах України, підвищення його економічної ефективності й конкурентоспроможності з урахуванням екологічного фактору.

Основне джерело фінансування екологічних інновацій – власні кошти суб'єктів господарювання. Проте в розвинених країнах у фінансовому механізмі забезпечення інноваційного бізнесу визначальну роль відіграє розвинена мережа приватних інвестиційних і венчурних фондів. В Україні робота венчурних фондів ускладнена внаслідок нерозвиненості фондового ринку, непрозорості фінансової діяльності компаній, відсутності гарантій для інвестора.

У багатьох країнах світу активно діють спеціальні державні установи (банки розвитку), створені для використання державного інвестиційного

потенціалу в розв'язанні стратегічних завдань економічного розвитку. Загалом під банками розвитку розуміємо можливий набір банків, які спеціалізуються на окремих напрямках вкладень. Напрями діяльності банків розвитку визначаються особливостями розвитку національних економік. Це може бути сприяння інноваційному розвитку підприємств внутрішнього сектору, стимулювання національного експорту, кредитна підтримка середнього й малого бізнесу тощо.

Література [6, 9].

Питання для самоперевірки:

- 1. Реалізації яких завдань сприяє фінансова складова інноваційного потенціалу?*
- 2. Яким чином кластерний підхід сприяє розв'язанню проблем фінансування екологічних інновацій?*
- 3. Які заходи є необхідними для вдосконалення механізму трансферу екологічних інновацій?*
- 4. Які недоліки має сучасна система фінансування екологічної діяльності?*
- 5. Яким чином можна використовувати механізм лізингу у фінансуванні екологічної діяльності.*
- 6. Розкрийте можливості використання венчурного фінансування у інноваційній екологічній діяльності?*
- 7. Яким чином можна реалізовувати стимулювання комерційних банків у кредитуванні інноваційної діяльності?*

Тема 5. Механізм контролю реалізації бізнес-плану інноваційного проекту

Контрольну функцію управління інноваційними проектами в зарубіжній практиці має моніторинг інноваційних проектів, широко вживаний. Основна ціль моніторингу полягає, перш за все, у забезпеченні ефективного використання фінансових коштів. Моніторинг допомагає створювати максимальні передумови для забезпечення такої необхідної прозорості інноваційної діяльності. Крім того, з його допомогою держава може контролювати і направляти інноваційну діяльність в потрібне русло.

Специфіка інноваційних проектів така, що їм властиві два різноспрямованих процеси – комерційний і науковий. Організація таких проектів – це багатофункціональний процес, що торкається декількох основних напрямів: ініціації проекту, підбору відповідного підприємства, створення команди, регулювання питань інтелектуальної власності і взаємодії всіх зацікавлених сторін. Успіх проекту залежить від правильного вибору самого проекту, а також створення креативної і зацікавленої команди і підбору ефективного менеджменту. Але визначальною умовою успіху проекту є проведення проектного моніторингу, який дозволяє постійно тримати руку на пульсі проекту і всіх його елементах.

Зарубіжні методики моніторингу спрямовані, перш за все, на створення ефективного механізму стимулювання кооперації між промисловими і науковими партнерами. Ці методики є набором критеріїв спільного управління ресурсами проекту. Моніторинг проектів – один із ключових компонентів програм державної підтримки, його процедури вже детально відпрацьовані, оскільки досвіду моніторингу за кордоном близько 20 років.

Основними цілями моніторингу є:

- контроль за використанням виділеного державною фінансового гранту за призначенням і за дотриманням його термінів і умов;
- контроль за відповідністю заявки на отримання фінансування встановленим вимогам;
- прогнозування розвитку проекту;
- відстеження відповідності проекту прогнозним результатам з метою продовження або припинення здійснення грантових виплат у разі невідповідності отриманих результатів поставленим цілям;
- створення основи для виявлення економічної доцільності підтримки проекту фундацією.

Моніторинг має два рівні завдань: стратегічні, які стосуються державної інноваційної програми в цілому, і специфічні, які регламентують цілі конкретного проекту. Процедури моніторингу повинні проводитися достатньо деталізовано, щоб можна було відстежити виконання намічених цілей і оцінити розвиток проекту.

Література [1, 5–7].

Питання для самоперевірки:

1. *Що є основними цілями контролю (моніторингу) реалізації інноваційних проектів?*
2. *Які є методи контролю виконання проекту?.*
3. *Які критерії для оцінки інноваційних проектів існують?*
4. *Що є основними показниками економічної ефективності проекту.*

Тема 6. Екологічні товари та послуги, ресурсозберігаючі технології.

При вивченні даної теми слід звернути увагу на наступне. До екологічних інновацій можна віднести такі процеси:

- розроблення, створення і впровадження нових технологічних процесів і циклів розроблення й погодженого розвитку всіх функціональних ланок з добутку ресурсів, їхнього перероблення, використання відходів і відтворення цих ресурсів;
- розроблення й використання ресурсозберігаючої техніки, розроблення і впровадження маловідходних і безвідходних технологій, що забезпечують комплексне освоєння природних ресурсів, розроблення біотехнології;
- освоєння нових територій, а також розширення тих, що діють, з урахуванням екологічної безпеки населення і виробництва;

- розроблення і випуск нових екологічно чистих продуктів і створення потужностей для їх виробництва, розроблення варіантів використання нових і поновлюваних джерел енергії;

- впровадження нових організаційних форм, включаючи удосконалення організаційно-територіальної структури потенційно небезпечних виробництв, з метою зниження їх екологічної небезпеки;

- формування нового мислення у розробників інновацій з точки зору необхідності їх екологізації шляхом впровадження обов'язкової екологічної освіти.

Виробники екологічних інновацій при оцінці їхніх шансів на ринковий успіх мають враховувати вплив факторів екологічного тиску й екологічного втягування. Зокрема, такі, як законодавчі обмеження, вимоги національних і міжнародних стандартів, ефективність витрат, екологічно орієнтовані акції громадськості, екологічна поінформованість суспільства тощо.

Однак існують радикальні екологічні інновації, які не мають прямих аналогів. Для цього типу інновацій рекомендується при аналізі попиту й оцінці ринкових перспектив урахувати такі фактори: критичний рівень споживчого капіталу, критичну придатність товару, критичний мінімальний рівень доходу, критичний рівень ризику, критичну кількість вільного часу в споживача.

Література [1, 6].

Питання для самоперевірки:

- 1. В чому полягає роль екологічного фактору в конкурентному розвитку підприємств?*
- 2. Які процеси можна віднести до екологічних інновацій?*
- 3. Що може перешкоджати розвитку екологічних інновацій в сучасних умовах?*
- 3. Назвіть перспективи розвитку ресурсозберігаючої діяльності в Україні.*

Тема 7. Інформаційне забезпечення реалізації бізнес-плану.

При вивченні даної теми слід звернути увагу на наступне. Перш ніж займатися складанням та реалізацією бізнес-плану, необхідно зібрати всю вихідну інформацію і чітко визначити цілі та завдання майбутнього проекту.

Інформація про попит. Перед тим як скласти бізнес-план, необхідно оцінити попит на товар (роботи або послуги), який пропонується виробляти. Необхідно зрозуміти, що і кому буде продаватися і чому люди будуть це купувати. Треба пам'ятати, що люди купують не просто продукт або послугу, він купують сукупність певних переваг, дозволяючи свої проблеми. Ця сукупність переваг включає в себе чотири елементи (фахівці з маркетингу називають їх маркетинговим комплексом): характеристики самого продукту, його ціну, заохочення попиту на даний продукт і місце його реалізації.

Необхідні дані можна отримати, звернувшись у фірму, що спеціалізується на маркетингових дослідженнях, а можна провести і власні дослідження. Джерелом інформації можуть стати публікації галузевих асоціацій, урядові звіти і статті в наукових журналах.

Дані про потенційні розміри ринку можуть обґрунтувати ті положення бізнес-плану, які стосуються маркетингу. Вони повинні включати інформацію про фірми-конкурентах, про торгіву націнку, про ринкові тренди (тенденції) і перспективи зростання.

Виробнича інформація включає визначення виробничих потреб підприємства, що залежать від того, яку продукцію воно збирається випускати. Більшу частину необхідної інформації можна отримати у виробників аналогічної продукції.

Фінансова інформація необхідна для всебічної оцінки фінансових аспектів діяльності підприємства. На підставі цієї інформації потенційні інвестори будуть судити про рентабельність проекту, про те, скільки грошей буде потрібно вкласти в підприємство, щоб поставити його на ноги і покрити поточні витрати початкового етапу і про те, яким чином можна отримати необхідні кошти (випуск акцій, позики і пр.).

Одним з найскладніших завдань при складанні бізнес-плану є проведення аналізу цін на товари конкурентів. Справа в тому, що в реально функціонуючої ринкової економіки інформація про ціни частіше за все є комерційною таємницею виробника. Публікуються лише ціни пропозиції, але ці ціни є значно відрізняються від цін реальних поставок з-за використання різноманітних знижок.

При формуванні цін на продукцію (роботи або послуги) необхідно враховувати різні заходи державного лімітування чи регулювання рівнів цін і їх динаміки.

Існують три групи фінансових показників, які дозволяють оцінити життєздатність проекту:

- 1) прогноз доходів і витрат на перші три роки;
- 2) прогноз потоку реальних грошей (поток готівки) за той самий період;
- 3) балансовий звіт підприємства на поточний момент і прогноз стану активів і пасивів підприємства на рік вперед (балансовий звіт).

Прогноз витрат і доходів будується на основі даних про очікуване обсязі попиту. Прогноз потоку реальних грошей повинен показати здатність підприємства своєчасно оплачувати свої рахунки. У ньому повинна бути вказана оцінка початкового стану сальдо реальних грошей (готівки), очікувані надходження і платежі із зазначенням обсягів і термінів. Балансовий звіт характеризує фінансову ситуацію підприємства на конкретний момент. Він відображає активи (те, чим підприємство володіє), пасиви (його борг), і кошти, вкладені власником підприємства і його партнерами.

Література [1, 5].

Питання для самоперевірки:

- 1. Наведіть основні джерела інформації для складання та реалізації бізнес-плану.*
- 2. Назвіть основні напрями збору інформації для складання та реалізації бізнес-плану.*
- 3. Яка саме інформація про конкурентів та партнерів потрібна для реалізації бізнес-плану?*
- 4. Для чого збирається інформація про зовнішнє середовище фірми?*
- 5. Що є джерелом інформації про фінансовий стан фірми?*

Тема 8. Експертиза інноваційних проектів в екологічній сфері.

Вивчення вказаної теми вимагає звернути увагу на наступні питання.

Експертиза інвестиційних проектів в Україні проводиться відповідно до цієї Методики затвердженої Наказом Міністерства економічного розвитку та торгівлі України № 243 від 13.03.2013 Про затвердження Методики проведення державної експертизи інвестиційних проектів та форми висновку за її результатами.

При визначенні актуальності інвестиційного проекту аналізується відповідність проекту:

стратегічним програмним документам держави;
пріоритетним напрямам структурної перебудови економіки;
напрямам, визначеним концепцією (програмою) розвитку відповідної галузі;

визначеним законодавством напрямам пріоритетного інвестування;
тенденціям розвитку ринку і попиту на товар (послуги), виробництво (надання) якого (яких) передбачається інвестиційним проектом.

Під час проведення такого аналізу розглядаються:
мета інвестиційного проекту та механізми її досягнення;
проблеми, які будуть розв'язані внаслідок реалізації інвестиційного проекту, та результати, які планується досягти;

стан конкурентного середовища, ступінь задоволення попиту на продукцію (товари, послуги), виробництво (надання) якої (яких) передбачається інвестиційним проектом, ринки збуту.

При визначенні соціальної спрямованості інвестиційного проекту аналізується можливість розв'язання соціальних проблем та наявність позитивних соціальних ефектів, пов'язаних з реалізацією інвестиційного проекту.

Соціальні ефекти можуть виявлятися (і відповідно аналізуватися) в національному, галузевому та регіональному масштабах.

При визначенні екологічних інтересів аналізуються:
вплив реалізації інвестиційного проекту на навколишнє природне середовище;

наявність чи відсутність споруд, устаткування, пристроїв для очищення викидів і скидів або їх знешкодження;

супроводження інвестиційного проекту впровадженням ресурсозберігаючих технологій;

заходи з контролю та зменшення потенційно можливих негативних наслідків реалізації інвестиційного проекту на навколишнє природне середовище.

Для визначених законодавством видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку, обов'язковим є здійснення державної екологічної експертизи, висновок якої додається замовником до інвестиційного проекту

Література [14].

Питання для самоперевірки:

- 1. За якими напрямками проводиться державна експертиза інноваційних проектів?*
- 2. Які показники та фактори аналізуються при визначенні актуальності інноваційного проекту?*
- 3. Які показники та фактори аналізуються при визначенні соціальної спрямованості інноваційного проекту?*
- 4. Які показники та фактори аналізуються при визначенні екологічних інтересів інноваційного проекту?*
- 5. Як розраховують показники економічної ефективності реалізації інноваційних проектів?*

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Е. М. Коршунова Бизнес-план инвестиционного проекта: учеб. пособие / Е. М. Коршунова, Н. А. Малинина, К. В. Малинина, СПб гос. архит.-строит. ун-т. – СПб., 2011. – 135 с. (Електронний варіант)
2. И.И.Дегтяревич Бизнес-планирование: Учебное пособие. Учебно-методический центр Министерства сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, 2005 – 81 с. (Електронний варіант)
3. Сергеев, В. А. Основы инновационного проектирования: учебное пособие/ В. А. Сергеев, Е. В. Кипчарская, Д. К. Подымало; под редакцией д-ра техн. наук. В. А. Сергеева. – Ульяновск: УлГТУ– 246 с. (Електронний варіант)
4. www.library-odeku.16mb.com.

Додаткова література

5. Барроу К. Бізнес-план : практ. пос. / К. Барроу, П. Барроу, Р. Браун ; пер. з 4-го англ. вид. ; пер. М. Ю. Зарицька, Г. А. Карасьова. – К. : Знання; КОО, 2005. – 434 с.
6. Пахомова Н. В. Экономика природопользования и экологический менеджмент: учебник для вузов / Н. В. Пахомова, К. К. Рихтер. – СПб.: Изд-во С.-Петербургского ун-та, 1999. – 488 с.
7. Покропивний С. Ф. Бізнес-план: технологія розробки та обґрунтування: навчальний посібник / С. Ф. Покропивний, С. М. Соболь, Г. О. Швиданенко. – К.: КНЕУ, 1998. – 208 с.
8. Прокопенко О. В. Екологізація інноваційної діяльності: мотиваційний підхід: монографія / О. В. Прокопенко. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2008. – 392 с.
9. Мельник Л.Г. Экологическая экономика: Учебник. / Мельник Л.Г. – Суми: Университетская книга, 2001. – 350 с.
10. Волков О. І. Економіка та організація інноваційної діяльності: підручник / О. І. Волков, М. П. Денисенко, А. П. Гречан. – К.: Центр навч. літ-ри, 2007. – 662 с.
11. Кучеренко В. Р. Бізнес-планування фірми: навч. посіб. / В. Р. Кучеренко, В. А. Карпов, О. С. Маркітан. – К.: Знання, 2006. – 423 с.
12. Македон В. В. Бізнес-планування: навч. посіб. / В. В. Македон. – К. : ЦУЛ, 2009. – 239 с.
13. Маркетинг і менеджмент інноваційного розвитку: монографія / за заг. ред. д-ра екон. наук С. М. Ілляшенка. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 728 с.
14. Наказ Міністерства економічного розвитку та торгівлі України Про затвердження Методики проведення державної експертизи інвестиційних проектів та форми висновку за її результатами № 243 від 13.03.2013: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0437-13>

3 ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ (КУРСОВИЙ ПРОЕКТ)

Індивідуальне завдання (курсний проект) має виконувати кожний студент індивідуально, відповідно до Методичних вказівок до виконання курсового проекту з дисципліни «Бізнес-планування інноваційних проектів» та обраної теми.

4 ОРГАНІЗАЦІЯ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ СТУДЕНТІВ

Поточна та підсумкова оцінка рівня знань студентів здійснюється за модульною накопичувальною системою.

Поточний модульний контроль з дисципліни «Бізнес-планування інноваційних проектів» передбачений за лекційними змістовними модулями програми ЗМ-Л1, ЗМ-Л2, одним модулем індивідуального завдання ЗМ-І3 і 3 практичними змістовними модулями програми ЗМ-П1, ЗМ-П2, ЗМ-П3.

Методично модульний контроль з *лекційного модуля* проводиться в формі письмових контрольних робіт. Кожному студенту видається свій варіант контрольного завдання. Максимальна кількість балів за кожен лекційний модуль (ЛМ-1, ЛМ-2) – 20 балів.

Час, що виділяється на виконання контрольної роботи визначається при видачі завдання, залежить від складності завдання і не перевищує 1 академічної години.

Методично модульний контроль з *модуля індивідуального завдання* проводиться в формі захисту курсового проекту що передбачає розробку бізнес-плану інноваційного проекту екологічної спрямованості, що узгоджується із викладачем та виконується протягом семестру. Максимальна кількість балів, що студент може отримати за курсовий проект – 30.

Методично модульний контроль з *практичного модуля* проводиться в формі письмової контрольної роботи. Максимальна кількість балів за кожен практичний модуль (ПМ-1, ПМ-2, ПМ-3) – 10 балів.

Після вивчення лекційного матеріалу, написання контрольних робіт і виконання індивідуального завдання зі змістовних модулів може бути нарахована максимальна кількість балів.

Індивідуальне заняття оцінюється на основі повноти висвітлення теми і вмінні аналізувати та систематизувати наявний матеріал.

При денній формі навчання, якщо за практичний і теоретичний модулі студент одержав не менше половини кількості балів (≥ 50 балів), що відведені на них, студент одержує допуск до іспиту.

Формою підсумкового семестрового контролюючого заходу з нормативної початкової дисципліни «Бізнес-планування інноваційних проектів» є письмовий іспит, який проводиться в період заліково-екзаменаційної сесії. Під час іспиту перевіряється засвоєння студентом теоретичного матеріалу (знань, вмінь та навичок, що зазначені у програмі дисципліни).

Екзаменаційні білети з дисципліни «Бізнес-планування інноваційних проектів» являють собою тестові завдання закритого типу, які потребують від студента вибору правильних відповідей з чотирьох запропонованих у запитанні. Тестові питання кожного екзаменаційного білету формуються по всьому переліку сформованих у навчальній дисципліні знань (в першу чергу

базової компоненти), а їх загальна кількість складає 25 завдань. Повна правильна відповідь на 1 тестове завдання оцінюється у 4 балів. Оцінка успішності виконання студентом цього заходу здійснюється у формі кількісної оцінки (бал успішності) та максимально складає 100 балів. Перехід від кількісної оцінки до якісної оцінки здійснюється за 4-х бальною системою відповідно до наступної шкали - за правильну відповідь: на 18-20 тестів (90-100%) – «відмінно»; на 15-17 тестів (74-89%) – «добре»; на 12-14 тестів (60-73%) – «задовільно»; на менш ніж 12 тестів (<60%) – «незадовільно».

Загальна кількісна оцінка, що отримує студент за підсумками вивчення нормативної навчальної дисципліни «Бізнес-планування інноваційних проектів» (загальний бал успішності) є усередненою між кількісною оцінкою поточних контролюючих заходів та кількісною оцінкою семестрового контролюючого заходу – іспиту. Якщо студент за підсумками іспиту отримав загальну кількісну оцінку менше 50% (від максимально можливої на екзамені), то загальний бал успішності має дорівнювати балу успішності на іспиті.

Базові знання та вміння, що студент отримає після вивчення дисципліни: знати основні теоретичні положення для складання бізнес-плану; класифікація бізнес-планів та видів планування на підприємстві; види проектів та їх призначення; перелік основних робіт по складанню бізнес-плану; проводити дослідження та відбір показників для складання бізнес-плану використовуючи розглянуті в науковій дисципліні методи; аналізувати результати досліджень, використовувати їх для оптимізації фінансово-економічного стану підприємства; складати бізнес-план підприємства

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
З ДИСЦИПЛІНИ «БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ
ПРОЕКТІВ»**

Укладач: Дем'яненко С.Г.

Підп. до друку
Умов. друк. арк.

Формат 60×84/16
Тираж

Папір друк.
Зам. №

Надруковано з готового оригінал-макета

Одеський державний екологічний університет,
65016, м. Одеса, вул. Львівська, 15